

Г. Н. С. (24к)
436

ДЕРЕВ'ЯНІ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ

+

9925 КРАТКИЙ ПАСПОРТ КНИЖИ

ИДЕНТИФИКАЦИОННЫЙ № ИДЗ № 2480843

Автор _____

Название Религиозные верования
в Украине

Место, год издания Трофимово, Т.р.

Кол-во стр. 48с., фото ил.

— " — отд. листов _____

— " — иллюстраций _____

— " — карт _____

— " — схем _____

Том _____ часть _____ вып. _____

Конволют _____

_____

_____

Примечание: 2003 г.г.

**WOODEN CHURCHES
IN UKRAINE**

ДЕРЕВ'ЯНІ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ

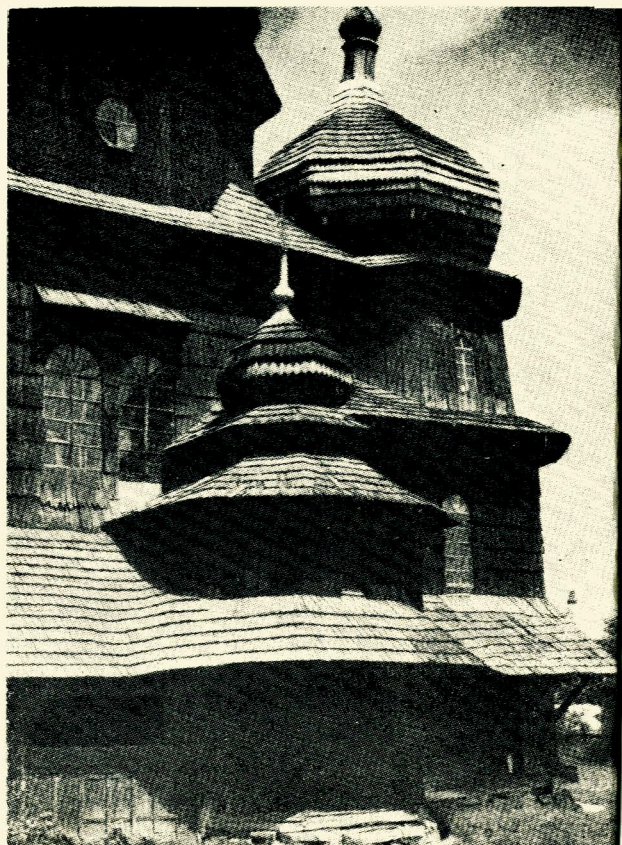
2480843

МИСТЕЦЬКА БІБЛІОТЕКА "МИ І СВІТ"

НА ПОПЕРЕДНІЙ КАРТ.
ЦІ: ЦЕРКВА СВ. МИКО-
ЛИ У ЛЬВОВІ, ПРИВЕЗЕ-
НА З СЕЛА КРИВКИ
(XVIII СТ.)

ФРАГМЕНТ ЦЕРКВИ СВ. ЮРІЯ В ДРОГОВИЧІ
(XVII ст.)

ВИДАВНИЦТВО

"М И І С В І Т"

ТОРОНТО, ОНТ.

КАНАДА

Edition

"WE AND THE WORLD"

278 Bathurst St.

Toronto, Ont., Canada

Видавець:

М. Колянківський

Друк:

Друкарня ОО. Василян

Кліші: "Аврора" Ко.

Тираж: 3.000

ЦЕРКВА СВ. ЮРІЯ В ДРОГОВИЧИ (ПОЧ. XVII ст.)

Природні умовини, спадщина первісного будівництва і впливи з різних культурних осередків оформили вигляд української дерев'яної церкви. Лісне багатство України вже в доісторичні часи було основою дерев'яного будівництва. Тоді вже були випрацьовані різноманітна техніка й деякі зв'язані з нею будівельні форми. У церковному будівництві християнства в Україні традиційна будівельна практика стала готовою творчою основою нових будівельних форм і всі первні народного будівництва — технічні, простірні й мистецькі взяли співучасть у витворі форми дерев'яної церкви.

Переважна кількість дерев'яних церков постала по селах, де весь будівельний рух був проваджений самим народом — творцем і носієм будівельної традиції. Отож доробок

народної будівельної практики знаходив своє застосування в дерев'янім будинку. Форма простірної одиниці, уклад стін, прикриття даху — були вже на поготові в народного будівничого. Коли ж потреба культу вимагала відповідного розміщення просторів, то це могло статися тільки на основі традиційного способу будівництва.

Християнство прийшло в Україну з Візантії, а разом з ним прийшло й муроване будівництво. Так з'явився в мурованому будівництві візантійський стиль. Форми мурованого будівництва були перенесені й на дерево, але там вони не

ДЗВІНИЦЯ ЦЕРКВИ СВ
ЮРІЯ В ДРОГОБИЧІ
(XVII СТ.)

ЦЕРКВА ЧЕСНОГО ХРЕСТА В ДРОГОВИЧІ (1661 р.)

заглушили основ дерев'яного будівництва, тільки, навпаки, підпорядкувалися його традиціям. Народна техніка й народні форми були канвою, на якій вишивались і до якої нагнались форми напливові.

На витвір загальних форм дерев'яного церковного будинку в Україні впливало первісно тільки будівництво близького Півдня і Сходу. Захід своїми впливами тоді ще майже не досяг України. Виразніших слідів романщини ніяк

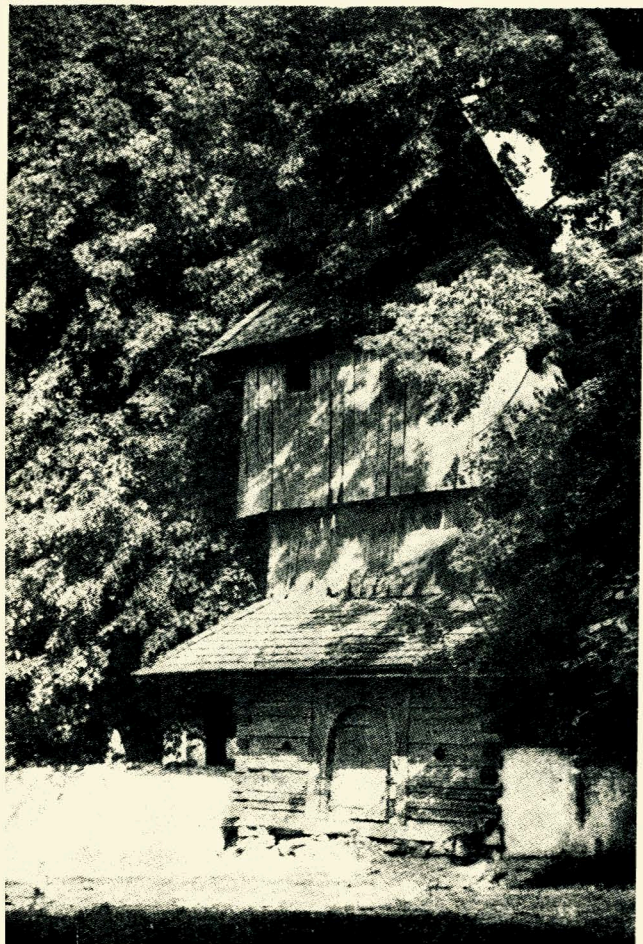
ЦЕРКВА СВ. ПАРАСКЕВИ В КРЕХОВІ, ЛЬВІВ. ОБЛ. (1724)

не можна дошукатися в дерев'янім будівництві. Щойно готик відіграв деяку роль в українськiм дерев'янім будiвництвi, але тiльки на пiвденно-захiднiх областях етнографiчної територiї (Закарпаття). I там вiн проявився тiльки в другорядних ознаках (передусiм у вежах, механiчно нацiплених з заходу на традицiйний зруб церковного будинку). Загальнi пропорцiї мас готицького стилю знаходимо тiльки в кiлькох дерев'яних церквах Закарпаття.

Також ренесанс не відіграв більшої ролі. Деякі його мурованих пам'яток в Галичині не могли мати тієї сили, щоб змінити усталений уклад форм дерев'яного будівництва.

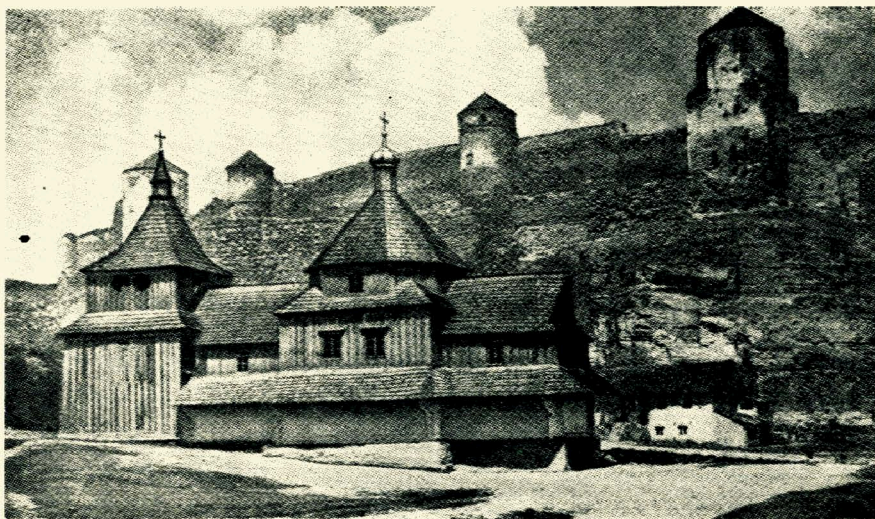
Щойно барокко відіграло поважну роллю в українськiм будівництві — мурованим і дерев'яним. Україна, пробуджена в добу барокка ХVІІ ст. до нового державного життя, дала широкі можливості розвою будівництва. Але й барокко не

ДЗВІНИЦЯ ЦЕРКВИ СВ.
ПАРАСКЕВИ В КРЕХОВІ
(1638)

заглушило давнього дорібку дерев'яного будівництва. Нанесені ним зміни були великі, але не основні. Поодинокі типи церковного будинку вже були сильно закорінені в традиції. Барокко виявилось тільки в декоративній сторінці і в малярському розположенні мас. Воно вплелось в старі форми дерев'яної церкви, скріпило зародки барокового формування, що в ньому дрімали, і перекомпонувало всі форми церкви із становища світлотінних ефектів (восьмибічники в зрубах стін і заломі верхів). Тільки на західніх окраїнах етнографічної території виступили деякі форми, більш зближені до мурованих зразків барокка. Барокко влило так багато животної сили, що не перестало діяти довгий час. З пізніших стилів хіба дещо помітний стиль рококо.

З примітивного типу дещо вибагливіше побудованої тридільної української хати, церковний будинок з бігом сторіч ставав щораз досконалішим. Він ішов у церквах тридільних

ЦЕРКВА В КАМ'ЯНЦІ ПОДІЛЬСЬКОМУ (XVIII ст.)

ЗАЛУЖЖЯ, КАМ'ЯНЕЦЬ
ПОД. ОБЛ. (ЦЕРКВА З
XVIII СТ.)

від скромних примітивних типів безверхих до триверхих, а в церквах хрестових від одноверхих до дев'ятиверхих. Після усталення цих поодиноких типів дальший розвій відбувався у розборі щораз складнішого вигляду кожного типу церковного будинку через множення заломів чотирибічних і восьмибічних і їхнього комбінування у верхах одного будинку. Цей розвій верхів є типовою і оригінальною прикметою українського дерев'яного будівництва.

Не зважаючи на впливи історичного будівництва, дерев'яне будівництво затримало характер давнього мистецтва Півночі, в якому головним чинником був орнамент, — як основа, а не як декорація. Основи розвитку форм церковно-

ЦЕРКВА В КАНОРІ, ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛ. (XVIII ст.)

го будинку по більшій часті є впливом стремління до орнаментального оформлення. Множення заломів є ритмічним повторенням мотиву в орнаменті, а усамостійнення просторів з тенденцією до прикриття кожного простору дахом, це

„страх перед порожнечою“ в композиції орнаменту. Він до-
вів одноверху тридільну церкву до триверхої, а одноверху
хрестову до дев'ятиверхої.

На кожний архітектурний твір складається практична
потреба, техніка і свобідна творчість, що дають йому ціль,
форму і зміст. Ціль українського дерев'яного мистецтва
прийшла ззовні разом з приходом християнства; на форму
склалася старовинна традиція дерев'яного будівництва і
впливи мурованого будівництва історичних стилів; зате ми-
стецький зміст його є свій власний, оригінальний, створений
мистецько-творчою волею українського народу. Оригіналь-
ність розвою українського дерев'яного будівництва і підчи-
нення цьому розвою впливів історичних стилів свідчить
про те, що українське будівництво є самостійним виявом
творчої волі українського народу і його багатого архітек-
турно-мистецького таланту.

Серед дерев'яних будівництв різних народів українське
будівництво творить окрему групу. Хоч воно є впливом
особливих культурних умовин української землі, все ж воно
становить найінтереснішу й найбагатшу групу посеред усіх
дерев'яних будівництв в Європі.

Що українське будівництво проявилось у дерев'янім ма-
теріялі, а не в камені, це не дає ніяких основ бачити в ньо-

ЦЕРКВА З С. ДОЛЖКИ, ПОВІТ ТУРКА (1882 р.)

ЦЕРКВА В С. КНЯЗІВСЬКЕ, ПОВ. ДОЛИНА (1771 р.)

му якийсь нижчий рід мистецтва. Мистецька вартість твору не є залежною від матеріялу. Можна хіба жалувати, що нетривале дерево стало підставою українського будівництва. Але мало це й додатню сторінку, бо розгорнулася оригінальна й багата творчість, що її в даних умовах годі було б розвинути в мурованім будівництві.

Своїм доробком у дерев'янім будівництві зайняв український народ своє окреме місце в архітектурно-мистецькій творчості європейських народів.

М. Д.

ЦЕРКВА В С. ПОВОРОЗНИК, ПОВ. НОВИЙ САНЧ (1612 р.)

ЦЕРКВА В С. ВИЦІВ, ПОВ. СТ. САМБІР (XVIII ст.)

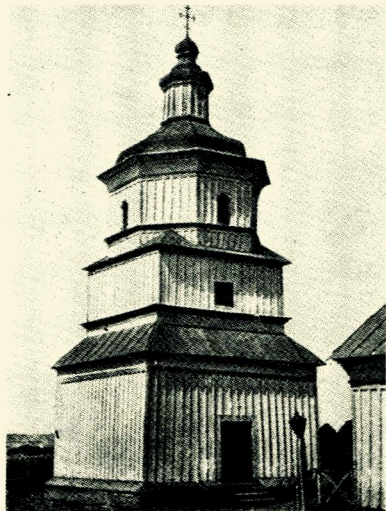
ПАННА, ПОВ. ГОРЛИЦІ,
ЦЕРКВА З XVII СТ.

ДЗВІНИЦЯ У СУНГУРАХ, ЖИТОМИР-
СЬКОЇ ОБЛ. (1756 р.)

2180843

НА СУСІДНІЙ СТОРІНЦІ: ТРОЇЦЬКИЙ
СОБОР У НОВОСЕЛИЦІ НАД ТАМАРОЮ
(НОВОМОСКОВСЬК), ПОБУДОВАНИЙ У
1773 Р. МАЙСТРОМ ЯКИМОМ ПОГРЕБ-
НЯКОМ

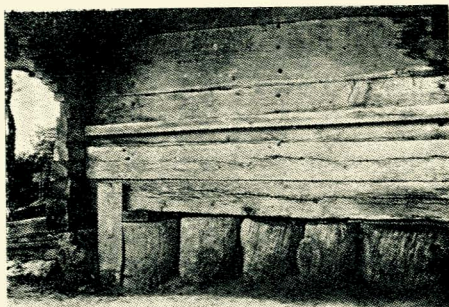

МИКОЛАЇВСЬКА ЦЕРКВА У ВІННИЦІ
(XVIII СТ.)

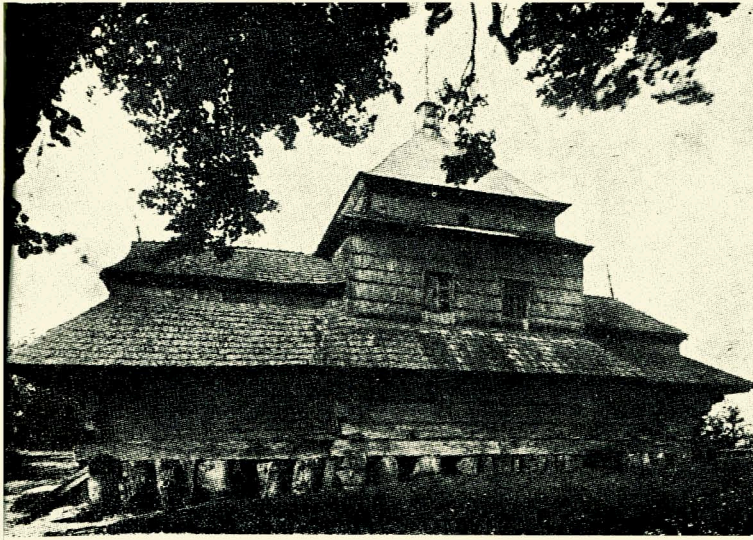

ЦЕРКВА З 1661 РОКУ В
С. ДУСІВЦІ, ПОВ. ПЕРЕ-
МИШЛЬ

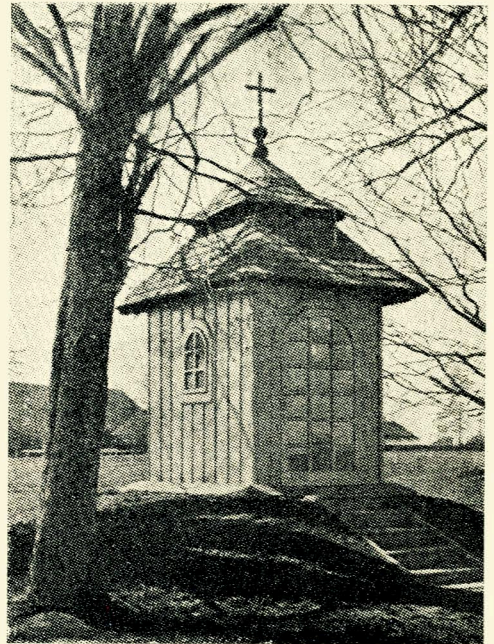
СТОЯКИ, ШО НА НИХ
ПОБУДОВАНА ЦЕРКВА
В ТУЧАПАХ, ПОВ. ГО-
РОДОК (1680 р.)

ЦЕРКВА З 1749 РОКУ В С. ЦЕПЕРІВ, ПОВ. ЛЬВІВ

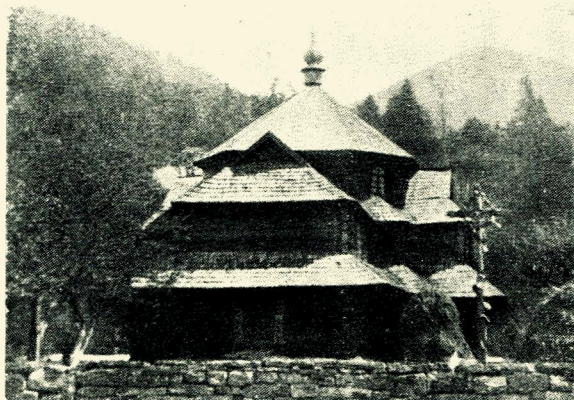

ПРИДОРОЖНЯ КАПЛИЧКА
КА В С. БАЛИЧІ, ПОВ.
ЖИДАЧІВ

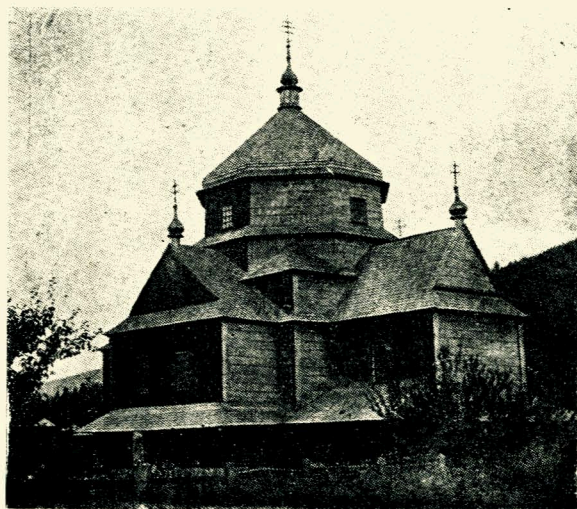

ЦЕРКВА СВ. МИХАЙЛА В С. ПЛЯШЕВО, ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛ. (1650 р.)

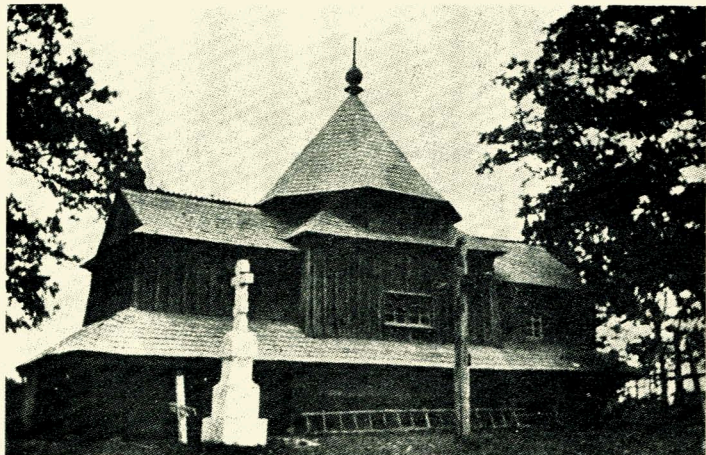

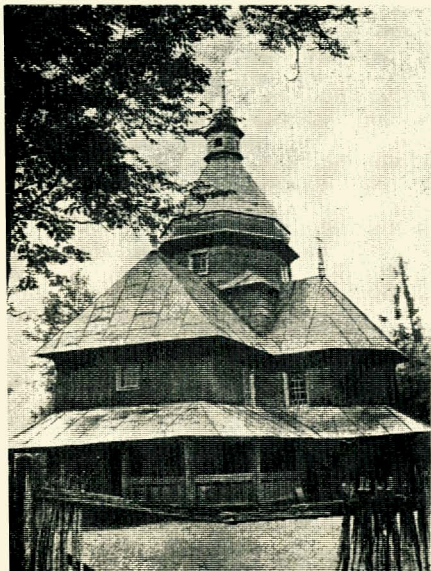
ЦЕРКВА ХУІІІ СТ У С. ТАТАРІВ,
ПОВ. НАДВІРНА

МИКУЛИЧИН, ПОВ. НАДВІРНА, ЦЕРКВА
З 1868 РОКУ

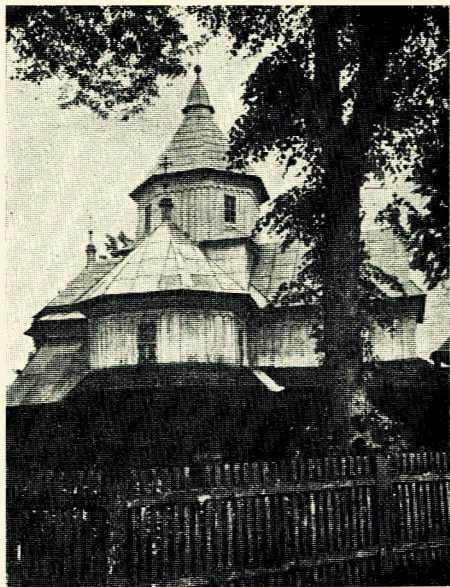
УГОЛЬНА, ПОВІТУ ДОЛИНА, ЦЕРКВА З 1781 РОКУ

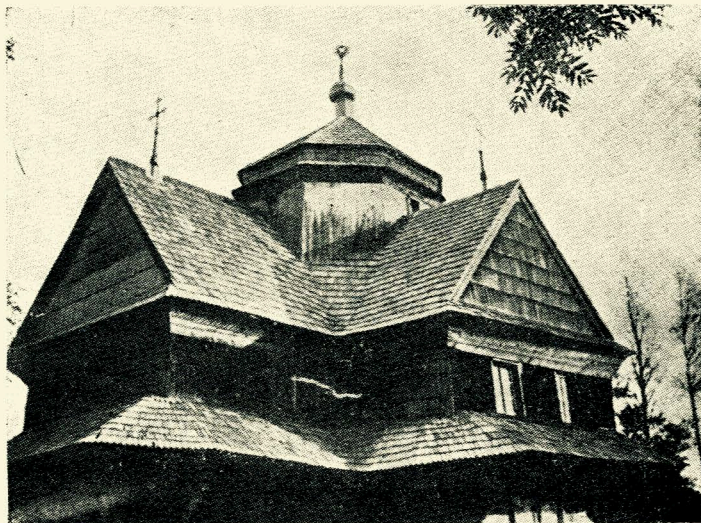
ЦЕРКВА З 1700 Р. В
СЛОВОДІ БОЛЕХІВСЬКІЙ
ПОВ. ДОЛИНА

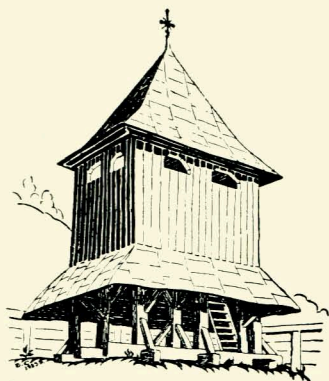

ЦЕРКВА З 1803 р. В СИ-
НЕВІДСЬКУ НИЖНІМ,
ПОВ. СКОЛЕ

РОСТІЧКИ, ПОВІТУ ДОПИНА, ЦЕРКВА З 1832 РОКУ

ДЗВІНИЦІ З СІЛ:
ПОТЕЛИЧ (1502),
КУРНИКИ (1616)
І ТОПІЛЬНИЦЯ (1730)

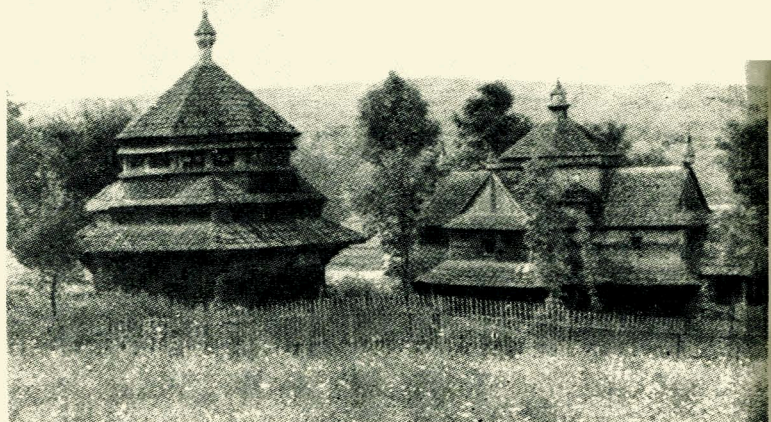

ЦЕРКВА В УТІШКОВІ З 1687 РОКУ (рис. А. Лушпинський)

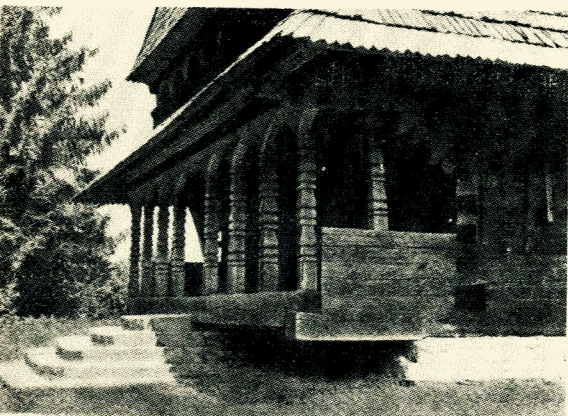
„Архітектура дзвіниць заслуговує на особливу увагу своїм архаїзмом та самобутнім і своєрідним характером архітектурних форм, що дають історії будівництва іноді більше матеріалу, як самі церкви.

Коли припущення про постання трибанної церкви в князівську добу потребує ще солідних і певних доказів, то поява в ті часи вже вироблених форм оборонних веж і дзвіниць є більше певна”.

В. Січинський: "Дзвіниці і церкви", Львів 1925.

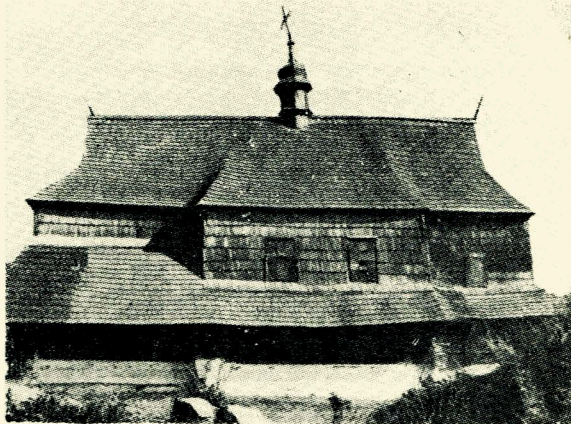
ЯСИНЯ ГОРИШНЯ, ЗАКАРП. ОБЛАСТЬ, ЦЕРКВА ХУІІІ СТ.

ГАЛЕРІЯ ЦЕРКВИ ХУІІІ
СТ. В МАЙДАНІ,
ЗАКАРП. ОБЛ.

ЦЕРКВА УСПЕННЯ ПРЕЧ.
ДІВИ В ЧОРТКОВІ
(XVIII ст.)

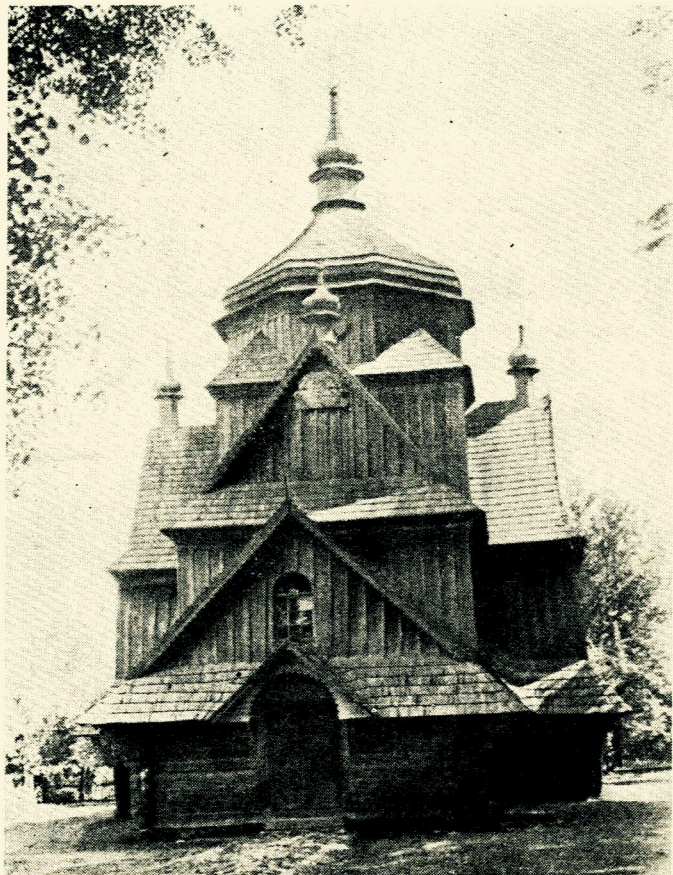
ЦЕРКВА ХУІІІ СТ. В СЛЮДНІМ, СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НА СТОРІНЦІ ПОВІЧ: ЦЕРКВА
XVIII СТОЛІТТЯ У ВИГНАНЦІ—
ПЕРЕДМІСТІ ЧОРТКОВА, ТЕРНО-
ПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

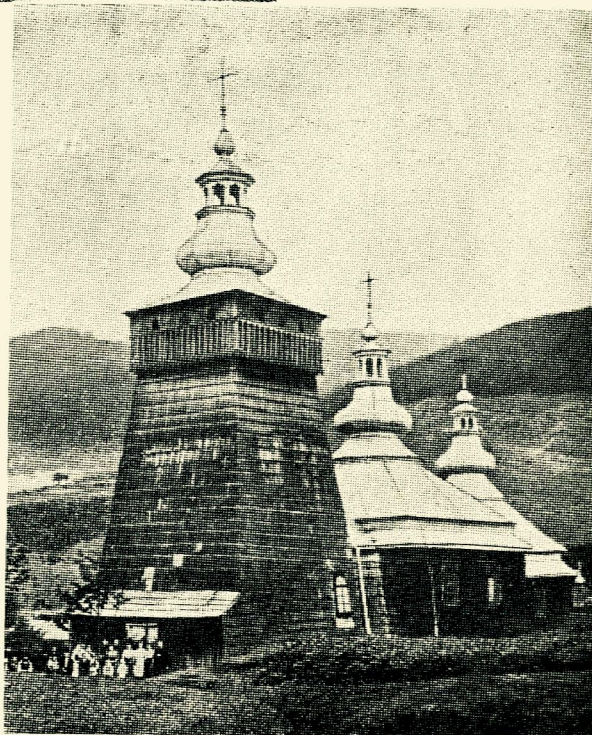

ЦІНЕВА, ПОВ. ДОЛИНА,
ЦЕРКВА З 1745 РОКУ

БОЛЯ ЦЕКЛИН-
СЬКА, ПОВ. ЯСЛО,
ЦЕРКВА З 1776 Р.

МАТІЄВА, ПОВ. НОВИЙ САНЧ,
ЦЕРКВА З 1813 Р.

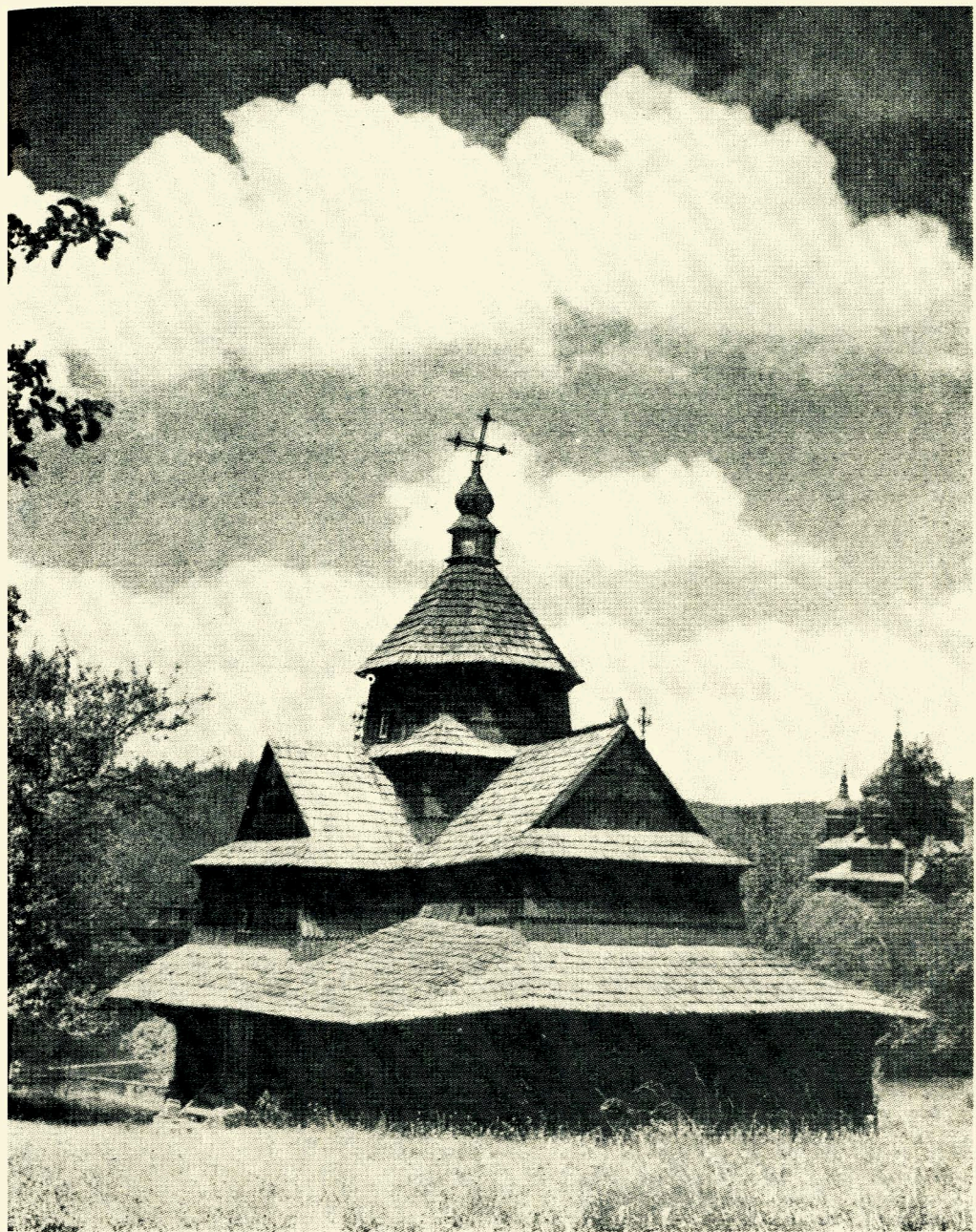

РИХВАЛЬД, ПОВ. ГОРЛИЦІ, ЦЕРКВА З 1653 Р.

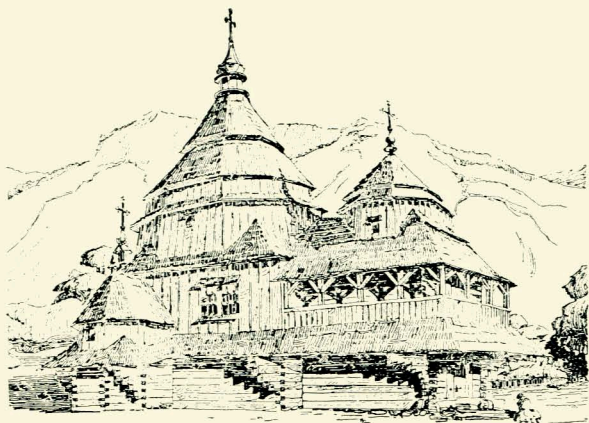

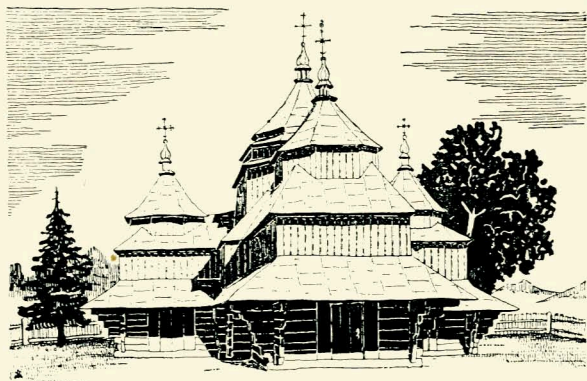

ЦЕРКВА З 1701 р. В С. ЦІШКИ, ПОВ. ЗОЛОЧІВ
(рис. А. Лушпинський)

ЦЕРКВА З 1723 р. В
ДОВГІМ, ПОВ. ДРОГО-
БИЧ

ЦЕРКВА З 1791 р. В Я-
БЛІНЦІ ВИЖНІЙ, ПОВ.
ТУРКА

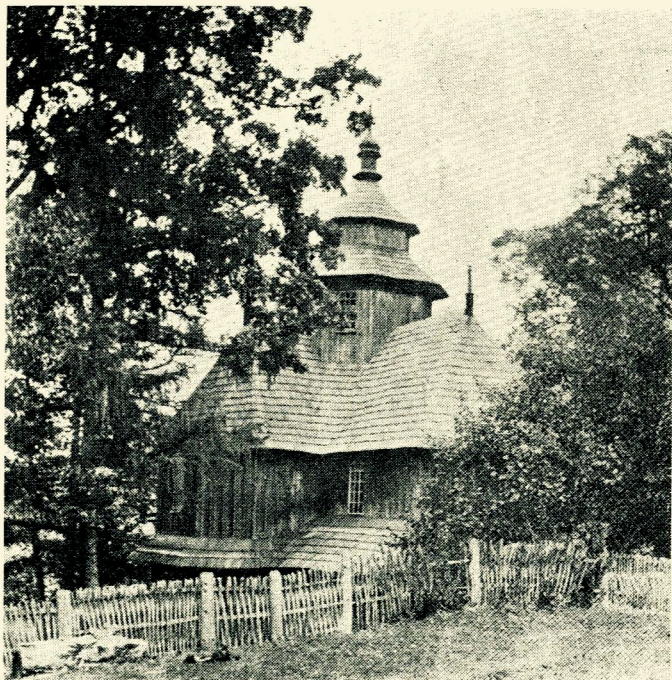

ЛІВОРУЧ: ЦЕРКВА
З ХУШ СТ. У БУ-
СОВИСЬКУ, ДРО-
ГОБИЦЬКОЇ ОБЛ.

РАФАЙЛІВ, СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ЦЕРКВА З ХУШ СТ

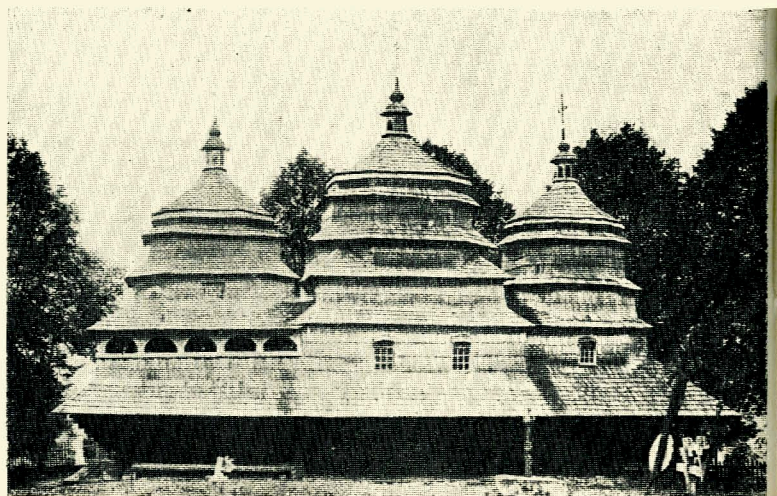

ЛИПА, ПОВ. ДО-
ЛИНА, ЦЕРКВА З
ХУШ СТ.

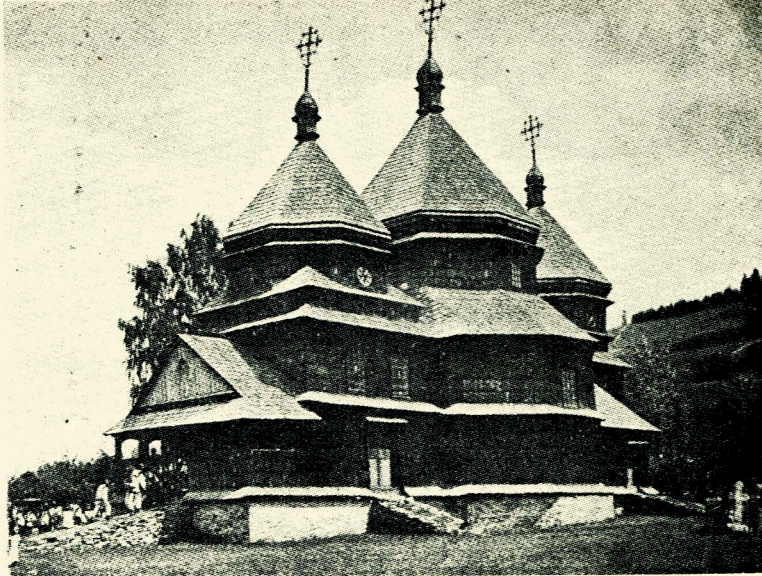
ТЕРНАВКА, ПОВ. СКОЛЕ, ЦЕРКВА З ПОЧ. XIX СТ.

КАЉНЕ, ПОВ.
СКОЛЕ, ЦЕРКВА З
1820 РОКУ

КОНЯТИН, БУКОВИНА, ЦЕРКВА З XIX СТ.

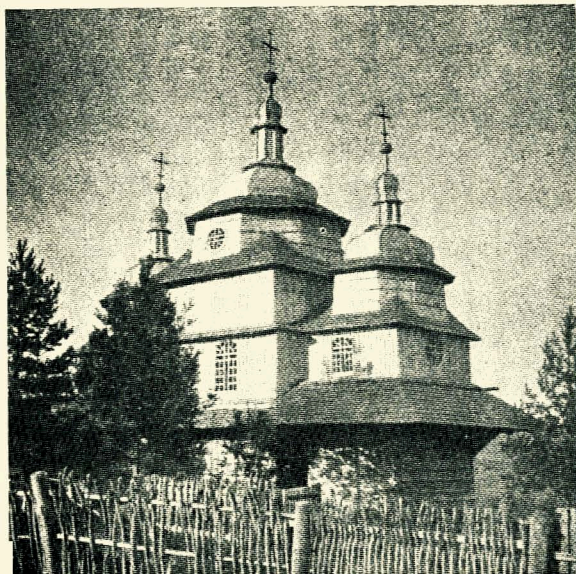
ТУХОЛЬКА, ПОВ. СКОЛЄ, ЦЕРКВА З 1845 РОКУ

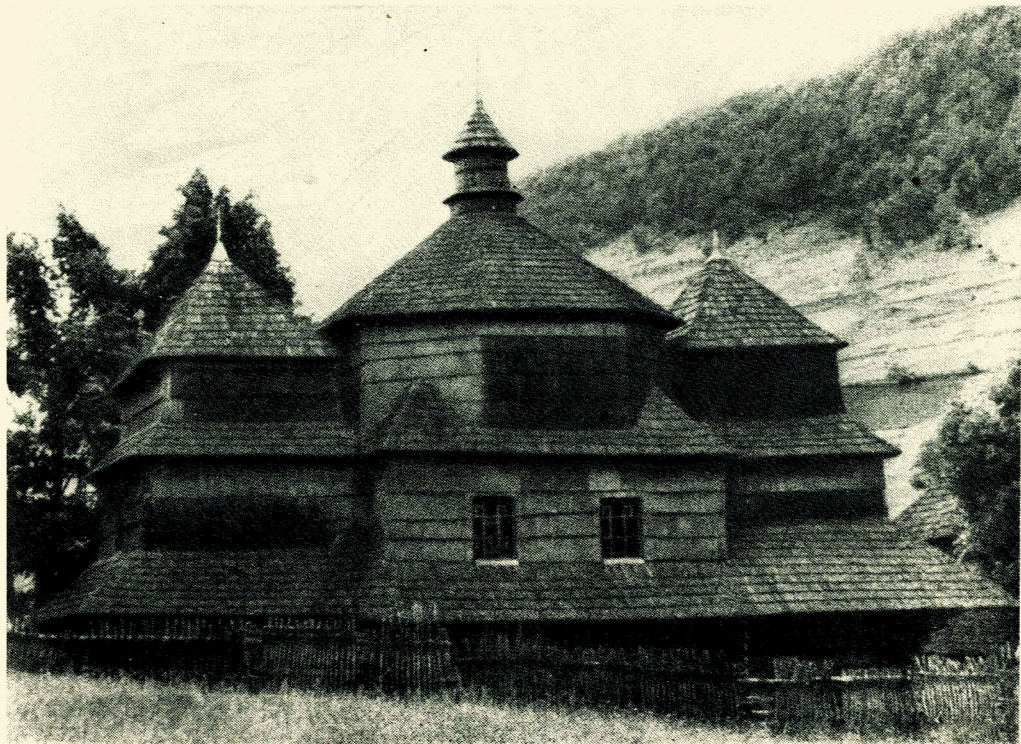

МОХНАТЕ, ПОВ.
ТУРКА, ЦЕРКВА З
ПОЧ. XIX СТ.

ЦЕРКВА СВ. ТРОЈЦИ В МАТКОВІ, ПОВ. ТУРКА
(1899 р.)

ЦЕРКВА ХУІІІ СТ. В ГУСНОМУ, ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛ.

РОСОХАЧ, ПОВ. ТУРКА,
ЦЕРКВА З 1882 РОКУ

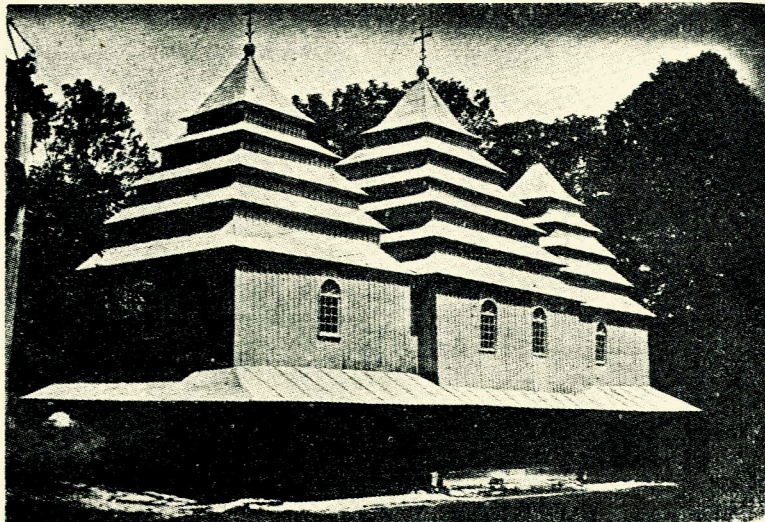
МЕЖИРІЧКА, ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛ., ЦЕРКВА З ХУІІІ СТ.

ВЕРЕМ'Я БІЛЯ КИСВА,
ЦЕРКВА З 1757 РОКУ

РОЗЛУЧ, ПОВ.
ТУРКА, ЦЕРКВА З
1876 РОКУ

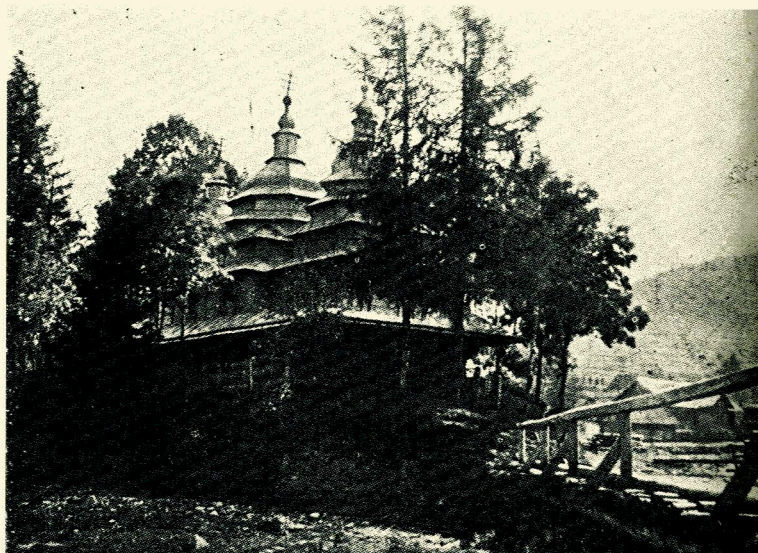
ЧУКВА, ПОВ. САМБИР, ЦЕРКВА З 1850 РОКУ

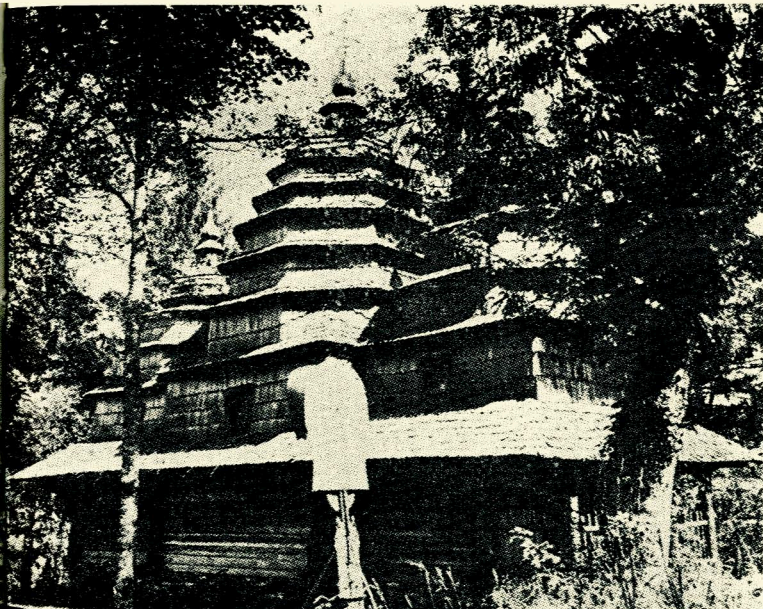
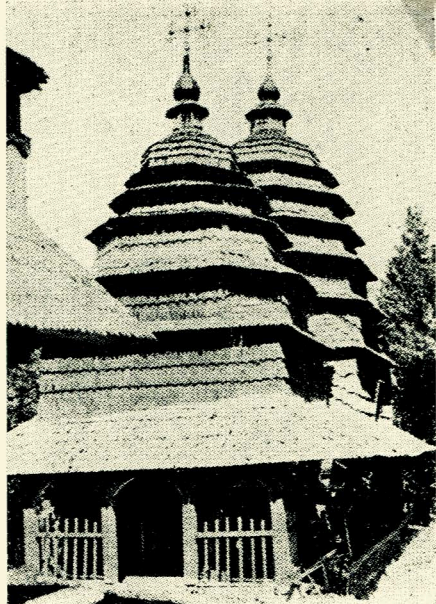
ПОЛЯНИЦЯ, ПОВ. ДОЛИНА, ЦЕРКВА З 1850 РОКУ

КАМІНКА, ПОВ. СКОЛЕ, ЦЕРКВА З 1872 РОКУ

РОСТОКА ВИЖНЯ, ПОВ
СКОЛЕ, ЦЕРКВА З 1862
РОКУ
(З ВХОДОВОЇ БРАМИ)

РОСТОКА ВИЖНЯ,
ЦЕРКВА З 1862 р.
(ВИД ЗБОКУ)

ДУСІВЦІ, ПОВ. ПЕРЕМИШЛЬ, ЦЕРКВА З 1641 РОКУ

ВОДНИКИ, ПОВ.
БІВРКА, ЦЕРКВА З
1729 РОКУ

ЦЕРКВА З ПОЛ. ХУІІ СТ. В СИХОВІ, БІЛЯ ЛЬВОВА
(рис. В. Січинський)

Багато з цих прецінних церков-пам'ятників мистецтва і старовини, мабуть, уже не існують. Їх догриз зуб часу або знищило лихоліття на нашій Рідній Землі. Друковані в Україні видання з їхніми фотографіями є вже сьогодні поміж нами великою рідкістю.

Щоб відновити у нашій пам'яті і щоб показати молоді, яка виростає на чужині, ці скарби України, Видавництво „Ми і Світ” випускає цей невеличкий альбом по можливо найнижчій ціні — 1 доляра, щоб міг він знайтися навіть у найвбогійшій українській хаті.

І Л Ю С Т Р А Ц І Ї

для цього альбому взято з таких видань:

Д-р Михайло Драган: "Українські дерев'яні церкви", Збірки Національного Музею у Львові, Львів 1937.

В. Січинський: "Дзвіниці і церкви Галицької України XVI — XIX ст.", Збірки Національного Музею у Львові, Львів 1925.

А. Лушпинський: "Дерев'яні церкви Галичини XVI — XVIII в.", Збірки Національного Музею у Львові, Львів 1920.

"Архитектура Украинской ССР", Академия Архитектуры Украинской ССР, Москва 1954.

Приватні фотографії.

ФОТО НА ОБКЛАДИНЦІ: СТАРОВИННА ЦЕРКВА В КОЛОМИЇ
(СТАНИСЛАВІВСЬКА ОБЛАСТЬ) — ПОЧ. ХУІІІ СТОЛІТТЯ

